

Snoeien bepaalt kwaliteit jonge laanbomen

Regelmatige verplanting en deskundige snoei zijn belangrijk om het evenwicht tussen boven- en ondergrondse delen van jonge laanbomen tijdens de teelt op peil te houden. Ook bij het uitplanten en tijdens de verzorging daarna is goede snoei essentieel. In het gebruikswaardeonderzoek laanbomen is daarom vorig jaar extra aandacht geschonken aan het snoeien van jonge bomen.

Snoeien is het verantwoord en bewust wegnemen van bovengrondse delen en van wortels, om de boom te prikkelen tot groei. Verwijdering van een deel leidt tot een reactie van de boom om het evenwicht tussen wortel en kroon te herstellen. Op deze reactie wordt bij het snoeien ingespeeld, in een poging de boom te vormen naar een model dat voldoet aan het gebruiksdoel.

Bij het planten van laanbomen vormt het wortelstelsel de basis voor de verdere groei van de boom. Dit stelsel moet voldoende groot en goed vertakt zijn. In de praktijk betekent dit dat de boom op de kwekerij een aantal malen is verplant.

Daarbij worden de wortels iedere keer sterk teruggesnoeid; de eerste keer dicht bij de stamvoet, de keren daarna iets verder van de stam. Dit is nodig om het grootste deel van de fijne wortels dicht bij de stam te houden. Als de wortelsnoei te ver van de stam plaatsvindt, zullen veel van de fijnvertakte wortels met het rooien verloren gaan, met als gevolg dat de verplante boom veel moeilijker aanslaat. Om een goede wortelkluut op te bouwen, kan de kweker in grote lijnen de werkwijze volgen zoals in het kader is aangegeven (**kader:** Hoe krijg ik een goede wortelkluut?).

Bovengrondse deel

Bij het rooien van bomen blijft altijd een deel van het wortelstelsel achter op de kwekerij, zowel bij kluutbomen als bij bomen met naakte wortel. Herstel van het evenwicht tussen wortel en kroon is een van de redenen om bij het planten ook het bovengrondse deel van de boom te snoeien. Dit wordt gedaan voor een betere aanslag en voor de ontwikkeling van een jonge, goed verdeelde kroon.

De kweker zal tijdens het verplanten de bomen de eerste keer praktisch kaal snoeien. De enkele dunne, meest gehalveerde takjes die eraan blijven, zijn nodig voor de diktegroei. Snoei in de drie erop volgende jaren de boom elk jaar, om een mooi vertakte, niet te zware kroon te verkrijgen. Snoei daartoe ieder jaar alle gebroken, schurende en concurrerende takken en takken die schuin door de kroon groeien, weg.

Snoei daarnaast alle takken weg die te zwaar zijn, of te zwaar zullen worden. De stam wordt elk jaar wat hoger opgeschoond. Dun de kroon – waar nodig – uit en neem de top en zijtakken zo nodig in, om te kunnen voldoen aan de juiste lengte-dikteverhouding van de boom (30:1).

Bij het kweken van drie en vier keer verplante bomen, zal de kweker er steeds voor moeten zorgen dat de kroon voldoende uitgegroeid en gevormd is op het moment van levering. Dit houdt in dat de kroon na het laatste jaar twee- en driejarige takken moet bevatten. Deze takken mogen echter nooit dikker zijn dan twee derde van de stam ter hoogte van de takaanzet, omdat anders bij verwijdering de snoeiwond te groot wordt.

Links: Niet gesnoeid bij het planten; dichte kroon, dubbele top en relatief zware takken.

Rechts: Gesnoeid geplant; kroon goed uitgedund, doorgaande spil zonder dubbele top en takken ingekort.

Verder is het belangrijk dat de bomen niet te dicht op elkaar staan, omdat ze daardoor extra lang worden en er meer kans is op dode takken in de kroon.

Standplaats

Op de definitieve standplaats is de mate van snoei afhankelijk van het type standplaats en de functie van de boom. Langs wegen hebben bomen uiteindelijk een takvrije stam nodig van 4 tot 6 m, afhankelijk van het type weg. Vooral zware takaanzetten laag aan de stam moeten worden voorkomen. Daarnaast is een doorgaande spil tot in de uiteindelijke kroon vereist. Voor beide zaken moet de kweker al de aanzet geven, waarna de afnemer het moet afmaken.

Voor een goede aanslag van de verplante bomen moet de afnemer de kroon snoeien. De wortels zijn bij het rooien immers sterk teruggesnoeid (naakte wortel) of deels achtergebleven in de kwekerijgrond (kluutbomen). Dit terwijl de kroon in de vruchtbare grond op de kwekerij sterk is gegroeid, waardoor de boom extra lange takken heeft. Hierdoor is het evenwicht tussen de boven- en ondergrondse delen verstoord.

Bovendien zal de kroon, als die niet wordt gesnoeid, relatief veel wind en regen vangen, waardoor de boom moeilijker aanslaat en er grote kans is op gebroken takken. Verder zitten de onderste takken van de kroon vaak te laag. Als die pas later worden weggesnoeid, ontstaan grote wonden, met mogelijke andere problemen tot gevolg.

In plaats van de bomen te snoeien bij het planten, kan de afnemer er ook voor kiezen om laanbomen gesnoeid door de leverancier te laten afleveren. Deze optie wordt tot nu toe maar weinig gebruikt, uit angst voor takbreuk tijdens het transport. Het verschil zit vooral in het vervoer. Bij het vervoeren van bomen die niet gesnoeid zijn, beschermt de volle kroon zichzelf tegen beschadigingen en takbreuk en blijven er meestal voldoende takken over die niet beschadigd zijn. Daarnaast kost het snoeien op de kwekerij extra arbeid, waardoor de bomen duurder worden.

Om deze redenen wordt er meestal voor gekozen om de bomen bij het planten door de aannemer te laten snoeien. Dit is in principe goed mogelijk, alleen moeten er dan wel ter plekke veel werkzaamheden worden uitgevoerd in een vaak te korte tijd. Daarbij moet vakkundig personeel worden ingezet dat weet hoe er moet worden gesnoeid. Laat de leverancier daarbij advies geven over hoe de kroon van specifieke soorten moet worden gesnoeid of uitgedund en

controleer dit ook. De praktijk leert helaas dat de aannemer bij het planten vaak alleen een enkele gebroken tak wegsnoeit.

De eerste drie jaar na planten kan worden volstaan met begeleidingssnoei. Dode en gebroken takken worden weggesnoeid en soms is het nodig een nieuwe top te maken als deze is uitgebroken. Verder worden zuigers, plakoksels, dubbele toppen, schurende takken en takken die dwars door de kruin groeien, verwijderd. Bij al het snoeiwerk verdient het de voorkeur om terug te snoeien tot aan de takaanzet, zodat een goede afgrenzing kan plaatsvinden. Vroegtijdig verwijderen van takken die te zwaar worden, voorkomt ziekte en afsterving aan het uiteinde van de gesnoeide takken.

Na drie jaar moet worden begonnen met het opkronen, om ervoor te zorgen dat het verkeer geen last krijgt van te lage takken. Ook worden dan te zware takken uit de kroon gehaald. Dit voorkomt grote snoeiwonden in de toekomst. Zwaar teruggesnoeide takken worden bovendien vaak dikker en geven veel meer waterlot dan niet zwaar teruggesnoeide takken.

Als tijdig en vakkundig wordt gesnoeid, zal dit de uiteindelijke beheerskosten beperken. Goed uitgevoerde snoei bij de aanleg van een laanbeplanting beperkt de uitval en daarmee dus ook de kosten van het inboeten. Deze kosten zijn uiteraard afhankelijk van de locatie en het gebruikte sortiment, maar voor bomen van 16/18 of 18/20 bedragen de kosten voor inboeten al gauw €500 per boom. Het tijdig verwijderen van lage takken, dus voordat deze dik zijn geworden, voorkomt bovendien zwaar en dus arbeidsintensief snoeiwerk.

Deskundige snoei

Regelmatige verplanting en wortelsnoei in de kwekerijfase zijn essentieel voor de vorming van een goed vertakt wortelgestel. Ook zorgt dit ervoor dat bij het rooien voor de aflevering het overgrote deel van de wortels niet in de kwekerijgrond achterblijft.

Bij het planten door de afnemer is deskundige snoei van de kroon noodzakelijk om het evenwicht tussen boven- en ondergrondse delen te herstellen en de aanslag te vergemakkelijken. De vorming van een kwalitatief goede boom begint op de kwekerij, maar moet worden voltooid op de standplaats. Een goede kwaliteit is een doorgaande spil tot in de kroon, een voldoende takvrije stam en geen zware takaanzetten laag op stam. Door regelmatige en goed uitgevoerde snoei, worden de onderhoudskosten beperkt. ■

Het gebruikswaardeonderzoek laanbomen heeft als doel kennis over de toepasbaarheid van nieuwe laan- en straatbomen in het stedelijk gebied te vergaren en vervolgens uit te dragen. Het onderzoek vindt plaats in 19 gemeenten en wordt uitgevoerd door PPO Bomen en Naktuinbouw. Het Productschap Tuinbouw financiert het project.

Hoe krijg ik een goede wortelkluut?

Om een goede wortelkluut op te bouwen, kunt u in grote lijnen de volgende stappen volgen:

■ Eerste keer verplanten: snijd van de eenjarige zaailing (1+0) – voor opnieuw geplant wordt – de pen- of hoofdwortel door en snoei de zijwortels enkele centimeters terug. Het product (1+1) staat vervolgens een of meer jaren op de kwekerij. In deze fase wordt de eerste aanzet gegeven voor een rondom vertakt wortelgestel.

■ Tweede keer verplanten: snoei de wortels rondom terug tot op een wortelkluutdoorsnee van 20 tot 25 cm. Deze spullen zullen weer drie tot vier jaar staan en kunnen uitgroeien tot bomen met een gemiddelde omtrek van 10/12.

■ Derde keer verplanten: snoei, wanneer bomen met de maat 6/8 of 8/10 worden geplant, de wortels terug tot een wortelkluutdoorsnee van 25 tot 30 cm. Deze kunnen dan worden doorgekweekt tot bijvoorbeeld de maat 14/16. De norm voor een kluutdoorsnee van een boom van deze klasse is 45 cm. De jonge fijne wortels bevinden zich dan grotendeels in de buitenste 10 tot 15 cm van de kluut. Dit geeft meteen aan dat wanneer de kluut te klein wordt genomen, een belangrijk deel van de kleine wortels op de kwekerij achterblijft.

■ Vierde keer verplanten: snoei ook nu de wortels terug; nu tot een wortelkluutdoorsnee van 40 tot 50 cm. Deze bomen zullen uitgroeien tot een omvang van 18/20, waarvoor de kwaliteitseisen een doorsnee van 55 cm vraagt.

Jelle Hiemstra, Gerrit Schalk en Henk Lomme

Hiemstra is onderzoeker bij PPO Bomen in Lisse, (0252) 46 21 07/jelle.hiemstra@wur.nl. Schalk is specialist laan- en sierbomen bij Naktuinbouw, (0344) 60 15 09/g.schalk@naktuinbouw.nl. Lomme is boomkweker in Geesteren, (0478) 53 17 98/henk.lomme@hetnet.nl.

Meer informatie

Voor meer informatie over het gebruikswaardeonderzoek: Jelle Hiemstra PPO Bomen, (0252) 46 21 07, of www.straatbomen.nl.